

ESI Lahtinen Päivi(OM), Rytönen
Riikka(SM), Arenmaa Katja

04.03.2020

Viite

Asia

Oikeus- ja sisäasioiden neuvosto, 13.3.2020, Bryssel

Suomea kokouksessa edustavat oikeusministeri Henriksson ja sisäministeri Ohisalo.

Oikeus- ja sisäministereiden yhteiskokouksessa neuvoston on tarkoitus hyväksyä osaltaan oikeus- ja sisäasioiden sektorin tulevaisuuden työtä koskevat strategiset suuntaviivat. Strategisina painopisteinä asiakirjassa käsitellään yhteisiä arvoja, keskinäistä luottamusta, yhteisen eurooppalaisen alueen suojelua sekä tekoälyä ja uusia teknologioita. Puheenjohtajan tavoitteena on asian käsittely maaliskuun Eurooppa-neuvostossa. Suuntaviiva-asiakirjan valmistelu on vielä kesken.

Lounaalla ministerit keskustelevat tekoälystä oikeus- ja sisäasioiden näkökulmasta.

Oikeusministerit saavat kokouksessa tilannekatsauksen sähköistä todistusaineistoa koskeviin kansainvälisiin neuvotteluihin sekä rikosoikeudelliseen sähköiseen tietojenvaihtojärjestelmään. Myös Euroopan syyttäjänviraston perustamisen etenemistä seurataan. Lisäksi ministerit keskustelevat kansainvälisen oikeusavun kysymyksistä, jotka liittyvät rikoksentekijän luovuttamista kolmansiin maihin.

Muissa asioissa oikeuskomissaari Reynders kertoo ministereille eurooppalaisen oikeusvaltiomekanismin valmistelutyöstä.

Asialista:

OIKEUS- JA SISÄASIAT

Esityslistan hyväksyminen

(mahd.) A-kohtien hyväksyminen

- a) Muiden kuin lainsäädäntöasioiden luettelo
- b) Lainsäädäntöasioiden luettelo (Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 16 artiklan 8 kohdan mukainen julkinen käsittely)

Lainsäädäntökäsittelyt

(Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 16 artiklan 8 kohdan mukainen julkinen käsittely)

Muut asiat

Käsiteltävänä olevat säädösehdotukset

Puheenjohtajavaltion tiedotusasia

Muut kuin lainsäädäntöasiat

Oikeus- ja sisäasioiden alan strategiset suuntaviivat **(SIVU 4)**

Keskustelu

Hyväksyminen

OIKEUSASIAT

Muut kuin lainsäädäntöasiat

Euroopan syyttäjänviraston perustaminen **(SIVU 7)**

Tilannekatsaus

Digitaalinen oikeus: sähköinen todistusaineisto **(SIVU 10)**

- a) Neuvottelut sähköisen todistusaineiston saatavuutta yli rajojen koskevasta EU:n ja USA:n sopimuksesta

Komission tiedotusasia

- b) Budapestin yleissopimuksen toista lisäpöytäkirjaa koskevat neuvottelut

Komission tiedotusasia

Sähköisen todistusaineiston digitaalinen vaihtojärjestelmä

Komission tilannekatsaus

EU:n kansalaisten luovuttaminen kolmansiin maihin **(SIVU 14)**

Keskustelu

Muut asiat

Eurooppalaisen oikeusvaltiomekanismin valmistelutyö – tilannekatsaus

Komission tiedotusasia

Oikeusministeriö, Sisäministeriö

PERUSMUISTIO

OM2020-00045

ESI Arenmaa Katja, Rytönen
Riikka(SM)

02.03.2020

Asia

EU/OSA; OSA-alueen strategiset suuntaviivat

Kokous

Oikeus- ja sisäasioiden neuvosto 13.03.2020

U/E/UTP-tunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Oikeus- ja sisäasioiden neuvostossa on tarkoitus vahvistaa puheenjohtajamaa Kroatian johdolla valmisteltu asiakirja OSA-neuvoston kontribuutioksi valmisteltaessa strategisia suuntaviivoja oikeus- ja sisäasioiden sektorilla. Asian käsittely jatkuu vielä ennen OSA-neuvostoa Coreperissa 4.3. Eurooppa-neuvosto kokoontuu 26.–27.3. ja tarkoituksena on, että suuntaviivat sisällytetään Eurooppa-neuvoston päätelmiin.

Suomen kanta

Suomi katsoo, että on tärkeää, että vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen kehittäminen tasapainoisesti jatkuu. Puheenjohtajan asiakirja antaa tälle hyvän pohjan.

Jatkotyön perustana tulee olla yhteiset arvot, sisältäen perusoikeudet, oikeusvaltioperiaatteen ja demokratian periaatteet, sekä keskinäisen luottamuksen vahvistaminen. Yhteisten arvojen kunnioittaminen on ennakoedellytys kaikelle muulle oikeusalan ja laajemmin EU:n yhteistyölle. Toimia oikeusvaltioperiaatteen vahvistamiseksi, EU:n perusoikeuskirjan täytäntöön panemiseksi, sekä vihapuheen ja korruption torjumiseksi on jatkettava määrätietoisesti.

Suomi pitää tärkeänä, että työtä EU:n maahanmuutto- ja turvapaikkapolitiikan uudistamiseksi ja EU:n sisäisen turvallisuuden parantamiseksi jatketaan tavoitteellisesti. Suomi on sitoutunut yhteisiin eurooppalaisiin ratkaisuihin maahanmuutto- ja turvapaikkapolitiikan kokonaisvaltaiseksi kehittämiseksi. Muuttuva toimintaympäristö ja erilaiset turvallisuushkat edellyttävät, että kansalaisten turvallisuutta edistetään kokonaisvaltaisesti.

Tekoälyn ja uusien teknologioiden hallinta on myös tärkeä tulevaisuuden teema, mikä huomioidaan puheenjohtajan asiakirjassa.

Jo tehtyjen päätösten tehokas täytäntöönpano ja säädettyjen instrumenttien tehokkuuden ja toimivuuden arviointi on tärkeää, minkä lisäksi on arvioitava huolellisesti millaisiin uusiin haasteisiin tulee vastata uusilla EU-tason toimilla.

Pääasiallinen sisältö

Eurooppa-neuvosto määritteli kesäkuussa 2019 EU:n strategisen ohjelman vuosille 2019–2024. Suomi jalkautti ensimmäisenä puheenjohtajamaana ohjelman painopisteitä neuvoston työhön käymällä temaattisia keskusteluja oikeus- ja sisäasioiden tulevaisuudesta. Kroatia on jatkanut työtä strategisen ohjelman toimeenpanemiseksi omalla kaudellaan. Kroatian tavoitteena on, että maaliskuun Eurooppa-neuvosto antaisi yksityiskohtaisemmat SEUT 68 artiklan mukaiset OSA-sektorin strategiset suuntaviivat.

Puheenjohtaja on identifioinut suuntaviivojen pohjaksi neljä horisontaalista teemaa, joista keskusteltiin tammikuun epävirallisessa oikeus- ja sisäministerikokouksessa.

Viimeisimmän asiakirjaversioon mukaan yhteiset arvot ja oikeusvaltioperiaate -kohdassa tuodaan esille unionin perustana oleva yhteisten arvojen ja oikeusvaltioperiaatteen kunnioittaminen, mikä toimii koko unionin toiminnan perustana.

Keskinäisen luottamuksen osalta käydään läpi EU-sääntelyn täytäntöönpanon keskeistä merkitystä keskinäisen luottamuksen rakentajana, mm. digitaalisen kehityksen ja yhteistyön mahdollistamia uusia toimintatapoja, sekä luottamukseen perustuvan Schengen-alueen edellytyksiä.

Yhteisen eurooppalaisen tilan suojelun osalta tuodaan esille tarve yhteisten ratkaisujen löytämiseen EU:n sisällä sekä kolmansien maiden kanssa. Lisäksi painotetaan koko turvallisuusketjun huomioimisen tärkeyttä.

Neljäntenä teemana käsitellään tekoälyn ja uusien teknologioiden mukanaan tuomia haasteita oikeus- ja sisäasioiden alalla.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

SEUT 68 artiklan mukaan Eurooppa-neuvosto määrittelee lainsäädännön ja operatiivisen toiminnan eteenpäin viennin strategiset suuntaviivat vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueella.

Käsittely Euroopan parlamentissa

-

Kansallinen valmistelu

EU-ministerivaliokunnan kirjallinen menettely 4.-6.3.2020 (oikeus- ja sisäasioiden neuvosto 13.3.2020).

Eduskuntakäsittely

Suuri valiokunta 6.3.2020 (oikeus- ja sisäasioiden neuvosto 13.3.2020).

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

-

Taloudelliset vaikutukset

-

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

-

Asiakirjat

[Asiakirjaa ei ole vielä jaettu. Coreperissa 4.3. käsitellään asiakirjaa 6345/20.]

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

OM/Katja Arenmaa, 02951 50504
SM/Riikka Rytönen, 0295 488 259

EUTORI-tunnus**Liitteet****Viite**

Oikeusministeriö

PERUSMUISTIO

OM2020-00048

KRO

Ljungqvist Miia(OM)

26.02.2020

Asia

EU/OSA; Euroopan syyttäjänviraston (EPPO) perustamista koskevan asetuksen täytäntöönpano

Kokous

Oikeus- ja sisäasioiden neuvosto 13.03.2020 - 13.03.2020

U/E/UTP-tunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Kokouksessa esitetään tilannekatsaus Euroopan syyttäjänviraston (EPPO) perustamisesta.

Suomen kanta

Suomi ottaa tiedoksi tilannekatsauksen.

Pääasiallinen sisältö*Yleistä*

Euroopan syyttäjänvirasto (EPPO) on perustettu 12.10.2017 annetulla asetuksella (EU) 2017/1939. EPPO:n toimivalta on tutkia riippumattomana EU:n syyttäviviranomaisena EU:n talousarvioon kohdistuvia rikoksia ja asettaa epäillyt syytteeseen. EPPO koostuu Luxemburgiin sijoittuvasta keskusvirastosta ja jäsenvaltioissa toimivista valtuutetuista syyttäjistä. EPPO perustetaan tiiviimmän yhteistyön instrumenttina ja siihen osallistuu tällä hetkellä 22 jäsenvaltiota, mukaan lukien Suomi. Tarkoituksena on, että EPPO aloittaisi toimintansa marraskuussa 2020.

EPPO:n perustamista koskevan asetuksen 20 artiklan mukaisesti komissio vastaa EPPO:n perustamisesta ja alkuvaiheen hallinnollisesta toiminnasta riihen asti, kunnes EPPO:lla on valmiudet oman talousarvionsa toteuttamiseen ja EPPO:n keskustason henkilöstö on valittu tehtäviinsä. Siihen saakka, kunnes EPPO:n kollegio ryhtyy hoitamaan tehtäviään, komissio hoitaa näitä tehtäviä kuullen jäsenvaltioiden edustajista koostuvaa asiantuntijaryhmää.

EPPO-asetuksen 14 artiklan mukaan Euroopan parlamentti ja neuvosto nimittävät yhteisellä sopimuksella Euroopan pääsyyttäjän seitsemän vuoden toimikaudeksi. Neuvosto tekee ratkaisunsa yksinkertaisella enemmistöllä. EPPO-asetuksen 16 artiklan mukaan kukin jäsenvaltio nimeää kolme ehdokastaan Euroopan syyttäjän tehtävään. Valintalautakunta antaa perustellun lausunnon ja asettaa ehdokkaat etusijajärjestykseen.

Neuvosto valitsee ja nimittää yksikertaisella enemmistöllä Euroopan syyttäjät kuuden vuoden toimikaudeksi.

Euroopan pääsyyttäjän ja Euroopan syyttäjien valitseminen

Laura Kövesi on nimitetty Euroopan parlamentin ja neuvoston yhteisellä sopimuksella Euroopan pääsyyttäjäksi ja hän on marraskuussa aloittanut tehtävässään.

Euroopan syyttäjien nimeämismenettelyn osalta tilanne on se, että kaikki EPPO:on osallistuvat jäsenvaltiot ovat nimenneet ehdokkaansa. Valintalautakunta asettaa kustakin jäsenvaltiosta nimetyt kolme ehdokasta etusijajärjestykseen. Valintalautakunnan viimeinen kokous on 13.3.2020. Euroopan syyttäjien valintamenettely pyritään saattamaan päätökseen huhtikuussa. Neuvosto nimeää Euroopan syyttäjät. Tavoitteena on, että he aloittaisivat tehtävässään mahdollisimman pian nimityksen jälkeen.

EPPO:n budjetti

EPPO:n pääsyyttäjä Laura Kövesi on aktiivisesti eri yhteyksissä nostanut esiin tarpeen merkittävästi lisätä EPPO:n budjettia kuluvana vuonna sekä vuonna 2021. Kövesi on kartoittanut jäsenmaista tietoja EPPO:n mandaatin mukaisista juttumääristä; viimeisin arvio kokonaisjuttumäärästä on noin 3.000 rikosasiaa EPPO:n käynnistäessä toimintansa. EPPO-asetuksen 27 artiklan mukaan EPPO:n tulee mahdollisimman pian ja viimeistään 5 päivän kuluttua tietojen saamisesta kansallisilta viranomaisilta päättää, ottaako se asian käsiteltäväkseen. Lisäresurssitarvetta on perusteltu sillä, että mm. tarvittava määrä valtuutettuja Euroopan syyttäjiä voidaan palkata ja siten turvata EPPO:n toiminnan tehokas käynnistyminen ja alkuvaiheessa tulevan suuren jutturuuhkan purkaminen asetuksen määräaikojen puitteissa.

Asiasta on keskusteltu CATS-kokouksessa 24.2.2020, jossa osa jäsenmaista on antanut asialle tukensa ja katsonut, että komission tulisi tehdä mahdollinen lisämäärärahaesitys nopeasti. Tietävästi myös Euroopan parlamentissa on tukea Kövesin budjettiehdotuksille.

Komissio arvioi viraston toiminnan käynnistymisen edellyttämiä määrärahakysymyksiä ja tekee tarvittaessa ehdotuksen EPPO:a koskevasta lisäbudjetista kuluvalla vuodelle. Suomen kantaa asiassa ei ole vielä muodostettu. Komission tehtyä lisäbudjettia koskevan ehdotuksen, valmistellaan kanta yhteistyössä valtiovarainministeriön kanssa.

Muuta

Jatketaan Suomen puheenjohtajakaudella käynnistettyä keskustelua EPPO:n notifioimisesta toimivaltaiseksi viranomaiseksi kolmansien valtioiden kanssa tehtyihin rikosoikeudellista yhteistyötä koskeviin sopimuksiin, kuten vuoden 1959 Euroopan neuvoston sopimukseen keskinäisestä oikeusavusta rikosasioissa ja sen lisäpöytäkirjoihin.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

SEUT 86 artikla

Neuvoston asetus (EU) 2017/1939 tiiviimmän yhteistyön toteuttamisesta Euroopan syyttäjänviraston (EPPO) perustamisessa (EUVL L 283/1, 31.10.2017)

Käsittely Euroopan parlamentissa

Euroopan pääsyyttäjä on nimitetty tehtävänsä Euroopan parlamentin ja neuvoston yhteisellä sopimuksella.

Kansallinen valmistelu

EU-ministerivaliokunnan kirjallinen menettely 4.-6.3.2020 (OSA-neuvosto 13.3.2020)

Eduskuntakäsittely

EPPO-asetusta valmisteltiin asetuksen neuvotteluvaiheessa tunnuksella U 64/2013 vp.

Suuri valiokunta 6.3.2020 (OSA-neuvosto 13.3.2020)

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

U-kirjeessä U 64/2013 vp kuvatun mukaisesti Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 5 luvun 27 §:n 23 kohdan mukaan esitutkintaa, tuomioiden ja rangaistusten täytäntöönpanoa sekä rikoksentehtäjän luovuttamista koskevat asiat kuuluvat valtakunnan toimivaltaan.

Taloudelliset vaikutukset

EPPO:n tarkoituksena on puuttua nykyistä tehokkaammin EU:n talousarviota vahingoittaviin rikoksiin ja sitä kautta vähentää niistä EU:lle ja sen jäsenvaltioille aiheutuvia taloudellisia vahinkoja.

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät**Asiakirjat**

Kokousasiakirjaa ei ole vielä jaettu.

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Katariina Jahkola / OM, p. 02951 50246
 Sampo Brander/EUE, p. +32473530633
 Miia Ljungqvist / OM p. 02951 50112
 Eeva Aittoniemi / OM, p. 02951 50170
 Hannele Taavila / SM, p. 02954 88568
 Tiina Tahvanainen / VM, p. 0295530301

EUTORI-tunnus

EU/2013/0573

Liitteet

Viite EU/2013/0573

Oikeusministeriö

PERUSMUISTIO

OM2020-00047

KRO

Rautio Lauri(OM)

26.02.2020

Asia

EU/OSA; rajat ylittävä pääsy sähköiseen todistusaineistoon: Neuvottelut Budapestin sopimuksen toisesta lisäpöytäkirjasta ja Euroopan unionin ja Yhdysvaltojen välisestä sopimuksesta; sähköinen tietojenvaihtojärjestelmä (e-evidence Digital Exchange System)

Kokous

Oikeus- ja sisäasioiden neuvosto 12.03.2020

U/E/UTP-tunnus

E 131/2018 vp

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Maaliskuun oikeus- ja sisäasioiden neuvostossa kuullaan komissiolta tilannekatsaus tietoverkkorikollisuutta koskevan Euroopan neuvoston yleissopimuksen (ns. Budapestin sopimus) toista lisäpöytäkirjaa ja Euroopan unionin ja Yhdysvaltojen välistä pääsyä sähköiseen todistusaineistoon koskevaa sopimusta koskevista neuvotteluista. Lisäksi kuullaan tilannekatsaus sähköisestä tietojenvaihtojärjestelmästä (e-evidence Digital Exchange System), jota ollaan ottamassa käyttöön EU:n jäsenvaltioiden välisessä rikosoikeudellisessa yhteistyössä.

Suomen kanta

Suomi ottaa tiedoksi komission tilannekatsaukset.

Tausta

E-kirjeessä E 131/2018 vp todetun mukaisesti sekä Budapestin sopimuksen toisesta lisäpöytäkirjasta käytävien neuvotteluiden että Euroopan unionin ja Yhdysvaltojen välillä käytävien sopimusneuvotteluiden osalta merkitystä on parhaillaan käynnissä olevilla sähköistä todistusaineistoa rikosasioissa koskevaa asetusehdotusta COM(2018) 225 final koskevilla neuvotteluilla.

Teknologinen kehitys on muuttanut rikollisuuden muotoja ja vaikuttanut merkittävästi sen selvittämismahdollisuuksiin. On tärkeää jatkaa työtä sähköisen todistusaineiston saatavuuden tehostamiseksi erityisesti rajat ylittävissä tiedonhankintatilanteissa. Rikostorjunnan tehostamisessa on kuitenkin huolehdittava myös henkilötietojen suojan ja muiden perusoikeuksien asianmukaisesta turvaamisesta sekä valtioiden täysivaltaisuuden huomioon ottamisesta.

Toisen lisäpöytäkirjan osalta on perusteltua pyrkiä varmistamaan, että lisäpöytäkirjan valmisteilla olevat säännökset ovat mahdollisimman yhdenmukaisia jo olemassa olevan ja valmisteilla olevan EU-säätelyn kanssa.

Neuvotteluissa sopimuksen tekemiseksi Euroopan unionin ja Yhdysvaltojen välillä on perusteltua pyrkiä varmistamaan, että saavutettaisiin EU-sääntelyn kanssa yhteensopiva sopimus, jossa otettaisiin huomioon erityisesti nykyisessä ja tulevassa EU-sääntelyssä vahvistettu tietosuojaja- ja muu perusoikeussääntelyn taso.

Pääasiallinen sisältö

Kokousta varten ei ole jaettu asiakirjoja.

Neuvottelut toisesta lisäpöytäkirjasta ja Euroopan unionin ja Yhdysvaltojen välisestä sopimuksesta

Oikeus- ja sisäasioiden neuvosto on kesäkuussa 2019 hyväksynyt neuvoston päätökset, joilla komissiolle on annettu lupa osallistua tietoverkkorikollisuutta koskevan Euroopan neuvoston yleissopimuksen (ns. Budapestin sopimus) toisesta lisäpöytäkirjasta käytäviin neuvotteluihin sekä aloittaa neuvottelut sopimuksen tekemiseksi Euroopan unionin ja Yhdysvaltojen välillä oikeudelliseen yhteistyöhön rikosasioissa liittyvästä rajat ylittävästä pääsystä sähköiseen todistusaineistoon. Neuvoston päätösten sisältöä on yksityiskohtaisesti selostettu lokakuun 2019 oikeus- ja sisäasioiden neuvostoon tehdyssä perusmuistiossa (OM2019-00348).

Komissio on tämän jälkeen osallistunut Budapestin sopimuksen toisesta lisäpöytäkirjasta noin joka toinen kuukausi käytyihin neuvotteluihin, joiden jatkettu määräaika päättyy vuoden 2020 lopussa. Neuvotteluja sopimuksen tekemiseksi Euroopan unionin ja Yhdysvaltojen välillä taas on käyty 25.9., 6.11. ja 10.12.2019. Molempia neuvotteluita on neuvoston hyväksymien päätösten mukaisesti valmisteltu ja seurattu neuvoston rikosasiayhteistyöryhmässä (COPEN).

Sähköinen tietojenvaihtojärjestelmä (e-evidence Digital Exchange System)

Sähköistä tietojenvaihtojärjestelmää (e-evidence Digital Exchange System) ollaan ottamassa käyttöön EU:n jäsenvaltioiden välisessä rikosoikeudellisessa viranomaisyhteistyössä. Järjestelmä on suunniteltu eurooppalaisen tutkintamääräysdirektiivin (EIO) mukaiseen yhteistyöhön, mutta sitä on mahdollista käyttää myös muussa viranomaisten välisessä rajat ylittävässä rikosoikeudellisessa yhteistyössä.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Neuvottelut toisesta lisäpöytäkirjasta ja Euroopan unionin ja Yhdysvaltojen välisestä sopimuksesta:

SEUT 218 artiklan 3 ja 4 kohta (menettelyllinen oikeusperusta) sekä SEUT 82 artiklan 1 kohta ja SEUT 16 artikla (aineellinen oikeusperusta).

Käsittely Euroopan parlamentissa

Neuvottelut toisesta lisäpöytäkirjasta ja Euroopan unionin ja Yhdysvaltojen välisestä sopimuksesta:

EU:n ja Yhdysvaltojen välisen sopimuksen lopulliselle hyväksymiselle tarvitaan Euroopan parlamentin hyväksyntä. Neuvoston päätöksiä edeltäneet neuvottelumandaattiehdotukset eivät edellyttäneet Euroopan parlamentin käsittelyä.

Kansallinen valmistelu

EU-ministerivaliokunnan kirjallinen menettely 4.-6.3.2020.

Neuvoston päätöksiä edeltäneitä neuvottelumandaattiehdotuksia koskeva E-kirjeluonnos on käsitelty 13.-14.3.2019 oikeus- ja sisäasiat -jaoston (EU7) kirjallisessa menettelyssä.

Eduskuntakäsittely

Suuri valiokunta 6.3.2020

Neuvoston päätöksiä edeltäneitä neuvottelumandaattiehdotuksia koskeva E-kirje on toimitettu eduskunnalle 18.3.2019 (E 131/2018 vp). Eduskunnan suuri valiokunta on lähettänyt asian mahdollisia toimenpiteitä varten perustuslakivaliokuntaan, hallintovaliokuntaan, lakivaliokuntaan ja liikenne- ja viestintävaliokuntaan. Näistä hallintovaliokunta (HaVL 1/2019 vp), lakivaliokunta (LaVL 1/2019 vp) ja liikenne- ja viestintävaliokunta (LiVL 2/2019 vp) ovat antaneet lausunnot yhtyen asiassa valtioneuvoston kantaan korostaen lausunnoissaan esittämiään näkökohtia, jotka koskevat erityisesti Suomen E-evidence-asetusehdotusneuvotteluissa esittämien kantojen huomioon ottamista ja rikostutkinnan tehokkuuden varmistamista.

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Neuvottelut toisesta lisäpöytäkirjasta ja Euroopan unionin ja Yhdysvaltojen välisestä sopimuksesta:

Neuvottelujen suhdetta kansalliseen lainsäädäntöön on kuvattu eduskunnalle 18.3.2019 toimitetun neuvottelumandaattiehdotuksia koskevan E-kirjeen liitteenä olevassa perusmuistiossa (E 131/2018 vp).

Taloudelliset vaikutukset

Neuvottelut toisesta lisäpöytäkirjasta ja Euroopan unionin ja Yhdysvaltojen välisestä sopimuksesta:

Neuvotteluissa huomioon otettavia taloudellisia vaikutuksia on kuvattu eduskunnalle 18.3.2019 toimitetun neuvottelumandaattiehdotuksia koskevan E-kirjeen liitteenä olevassa perusmuistiossa (E 131/2018 vp).

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

Neuvottelut Euroopan unionin ja Yhdysvaltojen välisestä sopimuksesta:

Keskeinen merkitys asian kannalta on sillä, minkä sisältöiseen sääntelyyn asiasta päädytään EU:ssa asetusehdotusta COM(2018)225 final koskevissa neuvotteluissa. Edelleen merkitystä asian kannalta on myös sillä, katsooko USA lopulta voivansa neuvotella yhteistä sopimusta koko EU:n kanssa, koska USA:n asiaa koskevan kansallisen lainsäädännön (Cloud Act) perusteella kysymys tulisi olla USA:n ja toisten valtioiden kahdenvälisistä sopimuksista. Ylipäätään neuvotteluista USA:n kanssa voidaan perustellusti odottaa varsin haasteellisia, koska molemmat osapuolet ovat juuri valmistelleet neuvottelujen kohteena olevaa teemaa koskevaa uutta sääntelyä toisistaan selvästi poikkeavilla toteutustavoilla.

Asiakirjat

Kokousta varten ei ole jaettu asiakirjoja.

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

LsN Lauri Rautio, OM/KRO, lauri.rautio(at)om.fi, puh. 02951 50380

LsN Janne Kanerva, OM/KRO, janne.kanerva(at)om.fi, puh. 02951 50176

EU-avustaja Joni Korpinen, OM/KRO, joni.korpinen(at)om.fi, puh. 02951 60560

NvM Jouko Huhtamäki, SM/PO, jouko.huhtamaki(at)intermin.fi, puh. 02954 88556

Maija Rekola, LVM

Tuuli Eerolainen, VKSV

EUTORI-tunnus

EU/2019/0417, EU/2019/0418

Liitteet**Viite**

Oikeusministeriö

PERUSMUISTIO

OM2020-00051

KRO

Korpinen Joni(OM)

27.02.2020

Asia

OSA; Euroopan unionin kansalaisten luovuttaminen kolmansiin valtioihin

Kokous

Oikeus- ja sisäasioiden neuvosto 12.03.2020 - 12.03.2020

U/E/UTP-tunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Maaliskuun oikeus- ja sisäasioiden neuvostossa keskustellaan EU:n kansalaisten rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta kolmansiin valtioihin.

Suomen kanta

Suomi ottaa tiedoksi asiasta käydyn keskustelun ja vastaa puheenjohtajan asiakirjassa 6228/20 esittämiin kysymyksiin Suomea sitovan lainsäädännön pohjalta seuraavasti:

- Suomella on ollut muutama tapaus koskien toisen EU:n jäsenvaltion kansalaisen rikoksen johdosta tapahtuvaa luovuttamista kolmanteen valtioon. Tapauksissa on sovellettu vuoden 1957 Euroopan neuvoston rikoksen johdosta tapahtuvaa luovuttamista koskevaa eurooppalaista yleissopimusta.
- Suomen rikoksen johdosta tapahtuvaan luovuttamiseen liittyvään lainsäädäntöön ei sisälly erityisiä säännöksiä kolmanteen valtioon jo luovutetun EU:n jäsenvaltion kansalaisen avustamisesta.
- Suomi pitää tärkeänä, että asiasta keskustellaan, mutta ei tässä vaiheessa ota kantaa yhteisten standardien tarpeellisuuteen.

Pääasiallinen sisältö*Yleistä*

Euroopan unionin tuomioistuin on tarkastellut asiaan liittyviä kysymyksiä ratkaisuihinsa. Erityisesti tuomioistuimen nk. Petruhhin-ratkaisu (C-182/15), liittyen muun muassa vapaata liikkuvuutta koskevaa oikeuttaan käyttäneen toisen EU:n jäsenvaltion kansalaisen rikoksen johdosta tapahtuvaa luovuttamista kolmanteen valtioon sekä jäsenvaltioiden kansalaisten suojelemista sellaiselta luovuttamiselta, on asian kannalta merkittävä. Asiaan liittyy myös neuvoston puitepäätös eurooppalaisesta pidätysmääräyksestä ja jäsenvaltioiden välisistä luovuttamismenettelyistä, joka säätelee asiaa EU:n jäsenvaltioiden kesken (2002/548/YOS).

Asiakirjan sisältö (6228/20)

Asiakirjan mukaan jotkut jäsenvaltiot ovat pyytäneet, että ministeritasolla keskusteltaisiin EU:n kansalaisten rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta kolmansiin valtioihin. Asiakirjassa lyhyesti todetaan, että asiasta säännellään niin kansallisesti kuin kansainvälisissä sopimuksissa ja yleissopimuksissa (erityisesti vuoden 1957 Euroopan neuvoston luovuttamista koskevassa yleissopimuksessa) sekä Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännössä ja Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä EU-oikeutta koskevissa tulkinnoissa.

Asiakirjassa todetaan, että Euroopan unionin tuomioistuin on ratkaisuihissaan johdonmukaisesti pitänyt kiinni siitä, että EU:n kansalaisuus takaa perustavanlaatuisen aseman jäsenvaltioiden kansalaisille, ja että EU-oikeus estää sellaiset kansalliset toimet, jotka riistävät EU:n kansalaisilta oikeuden aidosti nauttia sekä (kansainvälisten) sopimuksien että perusoikeuskirjan takaamista oikeuksista.

Lisäksi asiakirjassa viitataan Euroopan unionin tuomioistuimen nk. Petruhhin-ratkaisuun, joka liittyy vapaata liikkuvuutta koskevaa oikeuttaan käyttäneen toisen EU:n jäsenvaltion kansalaisen rikoksen johdosta tapahtuvaa luovuttamista kolmanteen valtioon sekä velvollisuutta suojella muiden jäsenvaltioiden kansalaisia luovuttamiselta kolmansiin valtioihin – asiakirjassa esitellään Petruhhin-tuomion perusteluiden olennaisimpia kohtia. Lisäksi asiakirjassa mainitaan Euroopan unionin tuomioistuimen ratkaisussa esittämä mekanismi käyttää eurooppalaista pidätysmääräystä (nk. Petruhhin-mekanisimi) Petruhhin-tapausta vastaavissa tilanteissa. Asiakirjan mukaan Euroopan unionin tuomioistuimen ratkaisukäytännön nojalla, ennen toisen EU:n jäsenvaltion kansalaisen luovuttamista kolmanteen valtioon, jäsenvaltiot, jotka eivät luovuta omia kansalaisiaan, ovat velvollisia vaihtamaan tietoja toistensa kanssa ja mahdollisesti sallimaan sen jäsenvaltion, jonka kansalaisesta on kyse, esittää pyyntö koskien kansalaisensa luovuttamista eurooppalaisen pidätysmääräyksen nojalla syytetoimenpiteitä varten.

Asiakirjassa viitataan myös lyhyesti niihin useisiin kysymyksiin, jotka ovat ilmenneet Petruhhin-ratkaisun jälkeen käytännön soveltamisessa koskien EU:n kansalaisten luovuttamista kolmansiin valtioihin (kuten määräajat, tiedonvaihtokanavat, henkilön (jonka luovuttamista pyydetään) kieltäytyminen koskien hänen kansalaisuusvaltion notifiomista). Asiakirjan mukaan Petruhhin-tapauksessa esitetty mekanisimi (eurooppalaisen pidätysmääräyksen tekeminen) ei sovellu kaikissa tilanteissa ja asiakirjassa esitetään mahdollisia epävarmuuksia asiaan liittyen, kuten eroavaisuudet kohtelussa koskien luovuttamispyynnön kohteena olevien jäsenvaltion kansalaisten ja kyseisessä jäsenvaltiossa pysyvästi asuvien tai väliaikaisesti oleskelevien EU:n kansalaisten välillä. Asiakirjassa viitataan myös epävarmuuksiin liittyen Rauevicius-tapausta (C-247/17) koskevia tilanteita.

Edellä mainittu huomioden asiakirjassa todetaan, että on tarpeellista löytää mahdollisia keinoja jakaa hyviä käytänteitä jäsenvaltioiden kesken. Näin ollen jäsenvaltioita pyydetään vaihtamaan näkemyksiään kasvattaakseen kokemuksiin keskenään koskien keskinäistä yhteistyötä silloin, kuin jäsenvaltiot saavat kolmansilta valtioilta pyynnön luovuttaa toisen EU:n jäsenvaltion kansalainen. Tarkemmin jäsenvaltioilta pyydetään selventäviä vastauksia seuraaviin kysymyksiin:

- Mitä kansainvälistä, EU tai kansallista oikeudellista instrumenttia jäsenvaltiot soveltavat, kun kolmas valtio pyytää toisen EU:n jäsenvaltion luovuttamista erityisesti niissä tilanteissa, joissa eurooppalaista pidätysmääräystä ei voida soveltaa?
- Minkälaista avustusta jäsenvaltiot tarjoavat EU:n kansalaiselle tilanteissa, joissa kyseinen henkilö on jo luovutettu kolmanteen valtioon? Lisäksi riippuuko

avustuksen antaminen siitä, onko kyseessä oleva EU:n kansalainen jäsenvaltion kansalainen tai siellä vakinaisesti asuva toisen jäsenvaltion kansalainen?

- Onko tarkoituksenmukaista (ja miten) tutkia yhteisiä standardeja koskien kolmannelta valtiolta tulleita EU:n kansalaisia koskevia luovutuspyyntötilanteita huomioiden samanaikaisesti EU:n jäsenvaltioiden kansainväliset velvoitteet sekä tarve välttää rankaisemattomuutta?

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

-

Käsittely Euroopan parlamentissa

-

Kansallinen valmistelu

-

Eduskuntakäsittely

-

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Rikoksen johdosta tapahtuvaa luovuttamista sääntelevät Suomessa sekä kansallinen lainsäädäntö että kansainväliset sopimukset. Kansallisen lainsäädännön osalta säännökset sisältyvät rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta annettuun lakiin (456/1970), rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annettuun lakiin (1286/2003) sekä rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Pohjoismaiden välillä annettuun lakiin (1383/2007). Suomessa voimassa olevien kansainvälisten sopimusten osalta merkittävin on vuonna 1957 tehty rikoksen johdosta tapahtuvaa luovuttamista koskeva eurooppalainen yleissopimus (SopS 32/1971).

Lisäksi Suomen perustuslain 9 §:n 3 momentti sisältää luovuttamismenettelyyn keskeisesti liittyvän säännöksen, jonka mukaan Suomen kansalaista ei saa estää saapumasta maahan, karkottaa maasta eikä vastoin tahtoaan luovuttaa tai siirtää toiseen maahan. Lailla voidaan kuitenkin säätää, että Suomen kansalainen voidaan rikoksen johdosta tai oikeudenkäyntiä varten taikka lapsen huoltoa tai hoitoa koskevan päätöksen täytäntöönpanemiseksi luovuttaa tai siirtää maahan, jossa hänen ihmisoikeutensa ja oikeusturvansa on taattu.”

Taloudelliset vaikutukset

-

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

Asiasta keskustellaan rikosasiayhteistyöryhmän (COPEN) kokouksessa 4.3.2020. Keskustelujen pohjana toimii OSA-neuvostoon toimitettava asiakirja 6228/20.

Asiaan liittyy läheisesti myös Euroopan unionin tuomioistuimen ratkaisu Raugevicius-tapauksessa (C-247/17). Kyse on Suomen korkeimman oikeuden esittämästä ennakkoratkaisupyyntöä Euroopan unionin tuomioistuimelle koskien kolmannen valtion EU:n jäsenvaltiolle lähettämää pyyntöä (koskien vapausrangaistuksen täytäntöönpanoa eikä syytetoimia varten), joka koskee sellaisen unionin kansalaisen luovuttamista, joka on toisen EU:n jäsenvaltion kansalainen ja joka on käyttänyt oikeuttaan vapaaseen liikkuvuuteen ensiksi mainitussa jäsenvaltiossa.

Asiakirjat

6228/20

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Erityisasiantuntija Joni Korpinen, OM/KRO, joni.korpinen(at)om.fi, puh. 02951 60560

Lainsäädäntöneuvos Tanja Innanen, OM/KRO, tanja.innanen(at)om.fi, puh. 02951 50 338

EUTORI-tunnus

Liitteet

Viite

LIITTEET

Asiasanat	oikeus- ja sisäasiat
Hoitaa	OM, SM, UM
Tiedoksi	EUE, STM, TEM, TULLI, VM, VNK, VTV
